

A cél közös, az eszközök mások is lehetnek

– a szombathelyi zenekar jelenlegi helyzete Novák Judit,
a Közalkalmazotti Tanács elnökének megfogalmazásában –

– Két évvel ezelőtt beszélgettünk, amikor a zenekar a pesti Vigadóban koncertezett és éppen az igazgatóváltás napjait élte. A legfőbb problémát akkor az jelentette, hogy az együttes igazgatója nem találta meg a harmonikus együttműködés lehetőségeit a művészeti vezetővel, aminek a muzsikuskok – és természetesen a produkciók – látták legfőbb kárát. Most vérbeli muzsikusi irányítja a zenekart és nagyszerű képességű karmesterrel dolgozik a társulat. Jobban érzik magukat, mint akkor, vagy továbbra is vannak megoldatlan gondok?

– Jelenlegi karmesterünk, Izaki Masahiro személye, kvalitása, muzikalitása, a vele való együttműködés valódi optimizmusra ad okot, de ő egyedül nem tudja megoldani gondjainkat. Jelenlegi igazgatónk olyan muzsikusk, aki 33 évig játszott szimfonikus zenekarban, még hozzá a legendás ÁHZ-ban (most Nemzeti Filharmonikus Zenekar). Az intézményvezetés más felkészültséget igényel, mint a zenekari muzsikusk. A muzsikusi pályára évtizedekig készül, tanul az ember. A zenekar intézményvezetés összetett feladat: jogi, gazdasági, P.R.-menedzseri, kommunikációs felkészültséget is igényel – a speciális zenekari munka ismeretén kívül.

– Az igazgató úr egyébként nem állítja magáról, hogy minden problémát meg tudna oldani és hogy minden, általa két évvel megjelölt feladatot már teljesíteni tudott volna. Egyike

volt ezeknek az egyébként most megoldottnak tekintett karmester-kérdés. Mit tartanak jelenleg az igazgató úr legégetőbb feladatának?

– A mi zenekarunk az egyetlen, ahol az önkormányzati zenekarokat megillető minisztériumi támogatás teljes egészében beleolvad a költségvetésbe. Egyetlen fillért sem tudunk például a hangszerállomány fejlesztésére fordítani. Tisztában vagyunk a fenntartó gazdasági nehézségeivel, örülünk annak, hogy ezek ellenére is meg akarják őrizni a zenekart, a meglévő kulturális értékeket. A minisztériumi pénzek fenntartásra történő felhasználása évek óta gyakorlat nálunk. Minden tartalékot feléltünk, tarthatatlan a hangszerek állapota rengeteg a pénz igénylő megoldatlan probléma (épület, fűtés, a nézőtér felújítása, stb.). A muzsikuskok átlagfizetése bruttó 51.000 Ft, ami önmagáért beszél. A meglévő nehézségek miatt tartjuk fontosnak a zenekar jó menedzselését, vezetését, amely a feladatok célszerű felosztása nélkül kivitelezhetetlen. A világosan megfogalmazott hatáskörök egyértelművé teszik a intézményen belüli feladatmegosztást. Az igazgató egyszemélyi felelőssége nem jelenti azt, hogy minden munkát – a koncertidőpontok kiválasztásától a műsorok megválasztásáig – magára kell vállalnia. Ezeket vélhetően célszerűbb a karmesterre, a művészeti vezetőre bízni. Meghatározható feladata, szerepe van a kottatárosnak, az ügyelőnek, a zenekari bizottságnak. A

feladatok ellátásának összefogása, koordinálása az igazgatóra tartozik. A kollégákat munkatársaknak tekintve jó csapatmunkát lehetne kialakítani a kiút megtalálására.

– Az az Országos Szimfonikus Zenekari Fesztivál, amely három hónapra keresztül Szombathelyen látja vendégül szinte az összes magyar szimfonikus zenekart, mennyiben segítheti az Önök együttesét?

– A Fesztivál mindenképpen jó ötlet. Akkor válna igazán hasznossá, ha az összes zenekar azonos időszakban tartózkodhatna Szombathelyen. Akkor mód nyílna egymás meghallgatására, megismerésére, tapasztalatcserére. Három hónapra széthúzva a fesztivált nincs lehetőség az előbbi gondolatok megvalósítására. A vendégként városunkba érkező zenekarok számára az itt eltöltött néhány óra nem több egy szokványos vendégszereplésnél. A rendezvények megfelelő látogatottságának elősegítése még professzionális közönség szervezés mellett sem lesz könnyű. A fesztivál költségvetésének 50%-át nyerte el az igazgató úr a millenniumi pályázaton. A kiadásokhoz a fenntartó Vas Megye Önkormányzata nem tud hozzájárulni. A város a vártnál szerényebb mértékben ad céltámogatást. Reméljük, a várható kiadások nem veszélyeztetik zenekarunk gazdasági helyzetét.

Tóth Anna

Magyar muzsikuskok a világ vezető szimfonikus zenekaraiban

Beszélgetés Velencei Tamással, a Berliini Filharmonikusok első trombitásával

– Mi volt az előzménye annak, hogy Berlin felé "kacsingatott"? Mit kellett tennie, hogy a Berliini Filharmonikus Zenekar tagja lehessen?

– A Zeneakadémia elvégzése után San Diegoban tanultam és a Fesztiválzenekar első trombitása voltam hét esztendőn keresztül. Majd egy évet Japánban tanítottam, mint a tokiói Musasina Zeneakadémia vendégprofesszora, ahol több magyar kollégával – Berkes Kálmánnal, Tusa Erzsébettel, Nagy Miklóssal, Tibay Zsolttal dolgoztam együtt.

Eközben (1998 decemberében) hirdették meg Berlinben az első próbajátékot. Nem tudtam elmenni, már-már le is mondtam róla, de csak egy próbakoncertre alkalmaztak valakit. Közben feleségem terhes lett, és szerettem volna, ha itthon szülné. Ezért, amikor újra ki-

írták a próbajátékot, elmentem, megpróbáltam. Március 24-ére esett, előtte dolgoztam egy hetet a zenekarral, amikor is Eötvös Péter dirigált. A próbajáték jól sikerült, másodmagammal számíthattam felvételre. A másik jelölt is kapott egy egyhetes periódust és végül engem választottak. Én kéthetente utaztam és folyamatosan dolgoztam egészen december 4-ig, a végső próbajátékig.

– Milyen anyagból kellett készülnie a próbajátékokra?

– Elsősorban az számított, amit a végső próbajátékig a nyolc hónapban dolgoztam. Az alatt az idő alatt minden volt: huszadik századi zene, Mozart, Mahler. Ez utóbbi nagyon fontos komponista a berliniek számára és ez alatt az idő alatt is két szimfónia volt műsoron: a 8., egy hosszú turnén pedig a 3.

Ami magát a próbajátékot illeti, mindig kérdezik a Haydn Esz-dúr trombitaversenyt német rendszerű trombitával – minden egyéb anyagot egyébként, a szólamokat és még a 20. századi irodalmat is csak német rendszerű trombitán kérnek. Minden hangszer ilyen német rendszerű: a harsonák, a kürtösök csak nagy menzúrájú, nagy duplakürtökön fújhatnak, a klarinétok is német rendszerűek.

A próbajáték általában három fordulás. Elsőben kéri a versenyművet, a Beethoven-szignálokat (a Leonóra nyitányokban). Ott megrostálják az embereket. A második fordulóban kerül sor a Mahler, Sztravinszkij, Bartók, R. Strauss darabok részleteire, természetesebben a nehezebbekből válogatnak. A harmadik fordulóban Bachokat kell fújni magas trombitán.

– *Milyenek az ottani követelmények, összehasonlítva az itthonival?*

– Nem lepott meg semmi a követelmények szintjén. Ha készülök valamire, már az első próbán úgy ülök le, hogy ne érjen meglepetés. Ha valamit nem ismerek, meg is hallgatom. Feltűnő volt, hogy minden kolléga ilyen maximális felkészültséggel érkezik, a próbák így nagyon magas színvonalúak. Sok idő nincs is, tehát közös érdek, hogy jó legyen a próba. Nagyon kevés intonálási problémával találkozom. Nagyon széles dinamikájú, vastag de puha, kifelé intenzív rézfúvós hangzása van az együttesnek, ami sosem zavaró és nem takarja be a többi szólómat. A Berlińi Filharmónia Nagytermének hihetetlen kontrollt adó akusztikája van, ami alapján mindig tudni lehet, hogy mennyit kell adni. Kítűnő hangszereken játszanak a vonósok is, ami szintén erős hangerőt eredményez és a fúvósoktól is megkövetelik az intenzív hangzást. Mindez lefelé, a piano tartományban is igaz.

– *Mennyi és milyen jellegű elfoglaltságot jelent az ottani munka?*

– Öten vagyunk a fúvós szólómatokban, kivéve a kürtösöket, akik nyolcan vannak. Két első, azaz két szólótrombitás van. Magunk osztjuk be, ki melyik koncertet játssza. Havonta négy-öt különböző programja van a zenekarnak, ennek felét kell vállalni. Egy-egy programból általában három – négy koncert van Február második hetében Bartók Concertóját játsszuk Lorin Maazel vezényletével; ez négy próbát, egy főpróbát és egy koncertet, azaz átlagosnak mondható elfoglaltságot jelent. A Concerto mellett Maazel darabja, a Monacói fanfárok című szép, de nagyon nehéz műve szerepel.

A munkakörülmények is magas szintűek. A Filharmónia mellett van egy kamaraterem is. Sok a gyakorló helyiség, amik a nap 24 órájában rendelkezésre állnak. Külön hangolók vannak a vonósok – hegedűk, brácsák, csellók részére, külön

a nagybőgőnek, külön trombitának és mélyrésznek, külön fafúvóknak, külön a kürt szólómatnak.

– *Milyenek a munkakörülmények – a próbarendet, kiszámíthatóságot illetően?*

– 2001 szeptemberéig ismerjük a részletes terveket és tuncákat. A részletes programot is tudom most szeptemberig. Több turnénk lesz: közel három hetes Húsvéti Fesztivál Salzburgban, amin Verdi Simon Boccanegráját játsszuk és adunk négy nagyzenekari koncertet. Májusban két hétre Dél-Amerikába utazunk, ide egyébként maga a zenekar is most megy először. Novemberben három hetet töltünk Japánban, Wagner Trisztán és Izoldájának operabemutatójával a Tokyo City Operában, ezt öt-hat nagyzenekari koncert egészíti ki. Itt a vezető karmester Claudio Abbado kívül más dirigenssel is fellépünk.

– *Milyen karmesterekkel dolgozott eddig együtt Berlinben?*

– Abbadoval folyamatosan, de vezényelt már az együttes következő vezető karmestere Sir Simon Rattle is, aki 2002-től jön Berlinbe. Volt itt Baremboim, Maazel, Haitink, Levine. Jön majd Ozawa. Szerencsés vagyok, hogy ilyen zenekarban és ilyen karmesterekkel dolgozhatok. Minden koncert hihetetlen töltéssel rendelkezik, még a harmadik előadás után sem laposodnak el a darabok. Mindenki figyel arra, hogy este teljes energiával dolgozzon akkor is, ha délelőtt történetesen lemezfelvételt volt.

– *Mennyire hagyományos vagy mennyire felújított a zenekar repertoárja?*

– Amióta ott van Abbado, sokat bővült a repertoár. Szinte minden koncerten van kortárs zene. Éppen két hete Kurtágot játszottunk, szoktunk mai németeket, például Rihmet – ő a házi zeneszerzőjük. Részt veszünk operabemutatókon. Mindennel találkozunk, nemcsak Mahlerrel, Brucknerrel, R. Straußsal; Abbado szívesen vezényel francia zenét is. Már a muzikusok is nyitottak, nem háborognak az újdonságok miatt. Sok kolléga kifejezetten

örül, mert ha változott is a zenekar hangzása, nem rossz irányban. A francia és olasz zene könnyedebb, finomabb játékmódját is megtanulják, nemcsak a szokásos németet alkalmazzák. A teljes együttes magas hangzáskultúrájában is különlegesen szeretem a csellósólómat.

– *Van-e alkalma szóló- és kamarazenélésre?*

– A zenekarnak van rézfúvós együttese, 12 tagú, amibe engem is beválasztottak. Február végén lesz is koncertünk a Kamarateremben, majd egy CD-bemutató valahol Németországban.

Van lehetőség szólózni, meg is kerestek a napokban, hogy szívesen hallanának szólózni decemberben. De még tudnom kell a műsort.

– *A hangszer, amin játszik, kinek a tulajdona?*

– Mindenki saját maga veszi meg hangszerét. Én osztrák gyártmányú, Schagerl hangszereken játszom. A zenekar minden évben két teljes hangszer-generálra ad pénzt. Vannak szolgálati, azaz zenekari tulajdonú hangszerek is, de ezek elég régiek. Ha váltóhangszeren kell játszani, kistrombitára vagy kornette-re kell váltani, az külön honorárium.

Saját hangszereket kell használni. Az ilyen munkákra nem is lehet kölcsönhangszerekkel felkészülni.

– *Sikerült-e már beilleszkednie a zenekar közösségébe és a német életformába?*

– A rezesek elég jól elfogadják, a trombitások nagyon. Próbajáték után sokan gratuláltak, szurkolnak, hogy jól menjen a munka. Komolyan és érdeklődéssel kísérik, hogyan teljesítek.

– *Mennyi időre szól a szerződése?*

– Két év itt a próbaidő, ennyire kaptam szerződést, utána döntenek el, hogy kit véglegesítenek.

– *Ez azt jelenti, hogy ha véglegesítik, ott is fog élni?*

– Igen, akkor Berlinben kell letelepednem.

Toth Anna

Új ötlet hangverseny-rendezőknél: a King's Singers a miskolciakkal

Rövid beszélgetés Gonda Ferencsel, a Filharmónia Észak-Magyarország Kht. igazgatójával

– *Különös szenzációként emlegetik azt a hangversenyt, amelyet az Önök cége rendezett többek között a Zeneakadémia Nagytermében is. A King's Singers ezúttal magyar együttesrel vendégszerepelt Magyarországon és a hangos közönségsiker bizonyára végre némi kasszasikert is eredményezett. Mi volt ennek a turnének a története?*

– A Filharmónia Kelet-Magyarország Kht meghívta a King's Singers vendégszereplésre Magyarországra. Négy helyen: Miskolcon, Szolnokon, Nyíregyházán és Budapesten léptek fel a Miskolci Szimfonikus Zenekar közreműködésével. Az együttes hozta a karmestert is, aki

kanadai származású és elsősorban az amerikai zenében jártas. A műsor összeállítása is így történt; az együttesnek több javaslata volt és azt a filharmónia dramaturgiai felelősei átnézték, megbeszélték, majd módosítási javaslatokat tettek. Részben azért, mert az ott népszerű musicalek más műfajú műsorszámok nálunk nem annyira ismertek. Másfelől pedig azért kellett bele-szólni, mert az együttes olyan művek előadására is gondolt, amiknek itt rendkívül nehezen lehetett volna megteremteni a technikai feltételt. Turnéműsorban két jó zongorát szállítani, például sportcsarnokokba, nagyon költségessé tette volna az amúgy is költséges előadást.

– *Mit szolt a Miskolci Szimfonikus Zenekar ehhez a kis „kiránduláshoz”?*

– A Miskolci Szimfonikus Zenekar örömmel vállalta a felkérést, szívesen kalandoznak az úgynevezett könnyebb műfajok világában. Három olyan ragtime is megszólalt, ami csak az együttes repertoárján szerepel, mert nekik írták a műveket. Ezek Balogh Sándor feldolgozásai, aki már kilenc ilyen művet írt a zenekarnak, ez a három is ebből a sorozatból való.

Voltak még francia népdalok, Gershwin dalok, Egy amerikai Párizsban, Beatles feldolgozások; az egész műsor Wagner Nürnbergi nyitányával indult.